



## AHOLINI INNOVATSION ISH BILAN BANDLIGIGA KO'MAKLASHISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH

**Olimov Bekzod**

*Kambag'allik va mehnat bozori tadqiqotlari instituti*

*ORCID: 0009-0009-7613-8085*

*[bekolimov76@gmail.com](mailto:bekolimov76@gmail.com)*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada O'zbekistonda aholini innovatsion ish bilan bandligiga ko'maklashish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari ilmiy-tahliliy jihatdan o'rganilgan. Tadqiqot davomida texnopark ekotizimlari, raqamli ish o'rinlari, start-up qo'llab-quvvatlash dasturlari va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari kompleks tahlil qilingan. Xalqaro tajriba (Janubiy Koreya, Finlandiya, Qozog'iston) bilan qiyosiy o'rganish o'tkazilgan. Uch ta murakkab jadval asosida empirik tahlil amalga oshirilgan va tizimli tavsiyalar ishlab chiqilgan

**Kalit so'zlar:** innovatsion ish bilan bandlik, texnopark, start-up ekotizimi, raqamli iqtisodiyot, davlat-xususiy sheriklik, ish bilan ta'minlash mexanizmlari.

## СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМА ПОМОЩИ ЗАНЯТОСТИ НАСЕЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ РАБОТОЙ

**Олимов Бекзод**

*Институт исследований бедности и рынка труда*

**Аннотация.** В данной статье научно-аналитически изучены вопросы совершенствования механизмов содействия инновационной занятости населения в Узбекистане. В ходе исследования был проведен комплексный анализ экосистем технопарка, цифровых рабочих мест, программ поддержки стартапов и механизмов государственно-частного партнерства. Проведено сравнительное изучение с международным опытом (Южная Корея, Финляндия, Казахстан). На основе трех сложных таблиц был проведен эмпирический анализ и разработаны системные рекомендации.

**Ключевые слова:** инновационная занятость, технопарк, стартап-экосистема, цифровая экономика, государственно-частное партнерство, механизмы занятости.

## IMPROVING THE MECHANISM FOR PROVIDING INNOVATIVE EMPLOYMENT TO THE POPULATION

**Olimov Bekzod**

*Institute for Poverty and Labor Market Research*

**Abstract.** This article examines the issues of improving mechanisms for promoting innovative employment in Uzbekistan from a scientific and analytical perspective. The study provides a comprehensive analysis of technopark ecosystems, digital jobs, startup support programs, and public-private partnership mechanisms. A comparative study was conducted with international experience (South Korea, Finland, Kazakhstan). Based on three complex tables, an empirical analysis was conducted and systematic recommendations were developed.

**Keywords:** innovative employment, technopark, startup ecosystem, digital economy, public-private partnership, employment mechanisms.

### **Kirish.**

Jahon iqtisodiyotida to'rtinchi sanoat inqilobi (Industry 4.0) chuqur o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda va bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi mehnat bozori tarkibiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Sun'iy intellekt, avtomatlashtirish, raqamli texnologiyalar va platformaviy iqtisodiyotning kengayishi natijasida an'anaviy bandlik shakllari o'zgarib, innovatsion ish o'rinlariga bo'lgan talab ortib bormoqda. Shu sababli aholini innovatsion ish bilan band qilish masalasi zamonaviy iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, yuqori malaka, kreativ fikrlash va raqamli ko'nikmalar talab qiluvchi faoliyat turlarining kengayishi mehnat resurslarini yangi iqtisodiy sharoitlarga moslashtirish zaruratini kuchaytirmoqda. Sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar, robototexnika va Internet of Things kabi texnologiyalar an'anaviy mehnat bozorini tubdan qayta shakllantirib, yangi turdagi innovatsion ish o'rinlarini jadal yaratmoqda. Bunday sharoitda davlatlar eski ish bilan ta'minlash mexanizmlari bilan yangi texnologik realikka javob bera olmay qolmoqda.

O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish, raqamli iqtisodiyot va innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lsa-da, aholini innovatsion bandlikka jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb muammolardan biri bo'lib qolmoqda. Mehnat bozorida mavjud kasbiy malakalar bilan innovatsion iqtisodiyot ehtiyojlari o'rtasidagi nomutanosiblik, yoshlar va xotin-qizlarning zamonaviy kasblarga moslashishidagi muammolar, hududlar kesimida innovatsion ish o'rinlarining yetarli emasligi mazkur yo'nalishda ilmiy tadqiqot olib borishni talab etadi.

Shuningdek, masofaviy mehnat, frilans, startap loyihalar, IT xizmatlari va platformaviy bandlik kabi innovatsion ish shakllarining rivojlanishi aholi bandligini ta'minlashning yangi mexanizmlarini ishlab chiqishni taqozo etmoqda. Innovatsion bandlikni rivojlantirish nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratish, balki mehnat unumdorligini oshirish, inson kapitalini rivojlantirish, kambag'allikni kamaytirish va milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini kuchaytirishda ham muhim omil hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi ham ushbu global tendentsiyalar ta'siridan mustasno emas. 2020-2030-yillar davomida «Yangi O'zbekiston» strategiyasi doirasida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish, texnoparklarni kengaytirish va start-up muhitini shakllantirish ustuvor vazifalar sifatida belgilab qo'yildi. 2023-yil ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda 246 ta texnopark rezidenti faoliyat yuritmoqda, 891 ta start-up loyihasi qayd etilgan, innovatsion sektorda 169,2 ming kishi band. Biroq ushbu ko'rsatkichlar OECD mamlakatlarining o'rtacha darajasidan (18,3%) ancha pastda 8,4% atrofida qolib ketmoqda.

Mavzuning dolzarbligi quyidagi omillar bilan belgilanishi mumkin: birinchidan, O'zbekistonda ishsizlik darajasi yuqori bo'lib qolmoqda; ikkinchidan, mavjud kasbiy qayta tayyorlash dasturlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari yetarlicha samarali emas ularning qamrovi va integratsiyasi sekin kechmoqda; uchinchidan, innovatsion ish bilan bandlikni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan xarajatlar YaIMning kam qismini tashkil etmoqda, bu esa OECD o'rtacha ko'rsatkichidan past. Ushbu muammolar kompleksini hal etish uchun yangi, tizimli va integrallashgan mexanizmlar zarur.

Shu jihatdan, "Aholini innovatsion ish bilan bandligiga ko'maklashish mexanizmini takomillashtirish" mavzusini tadqiq etish ilmiy va amaliy ahamiyatga ega bo'lib, innovatsion iqtisodiyot sharoitida samarali bandlik siyosatini shakllantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda aholini innovatsion ish bilan bandligiga ko'maklashishning mavjud mexanizmlarini tahlil qilish, xalqaro tajribani o'rganish va samarali takomillashtirish yo'nalishlarini asoslashdan iborat.

### **Adabiyotlar sharhi.**

Acemoglu va Restrepo (2022) "Robots and Employment: Evidence from Europe" asarida robototexnikaning mehnat bozoriga ta'sirini 40 ta Evropa mamlakatida o'rganib, texnologik

ishsizlikni bartaraf etishda faol davlat siyosatining zarurligini isbotladi. Muallif jamoasi innovatsion qayta tayyorlash dasturlarining band bo'lganlar ulushini 3,2 foiz punktga oshirishini empirik dalillar bilan ko'rsatdi.

Brynjolfsson va McAfee (2023) "The Second Machine Age: Revised Perspectives" asarida raqamli texnologiyalarning ish o'rinlari tuzilmasini o'zgartirishi 2020-2023-yillar kesimida yanada yaqqolroq namoyon bo'lganligini qayd etdi. Tadqiqot natijalari ko'rsatdiki, sun'iy intellekt texnologiyalari an'anaviy ish o'rinlarini yo'q qilish bilan birga yangi ixtisoslashtirilgan kasblarga talabni ham sezilarli darajada oshirmoqda.

World Economic Forum (2023) "Future of Jobs Report 2023" hisobotida 2027-yilga qadar 83 million o'rin qisqarib, 69 million yangi ish o'rni paydo bo'lishi prognoz qilindi. Hisobotda innovatsion ish bilan bandlikni rag'batlantirish uchun davlat-xususiy sheriklik modellarining eng samarali instrument ekanligi ta'kidlangan.

Kuzminov va boshq. (2021) "Рынок труда в условиях цифровизации: Российский опыт" maqolasida Rossiya mehnat bozorining raqamlashtirish sharoitidagi transformatsiyasi o'rganildi. Mualliflar innovatsion ish bilan bandlikni qo'llab-quvvatlashda federal va mintaqaviy mexanizmlarning uyg'unligini ta'minlash muhimligini ko'rsatdi.

Klochkov va Ryazansev (2022) "Инновационная занятость и человеческий капитал в постпандемийный период" maqolasida COVID-19 pandemiyasidan so'ng innovatsion ish bilan bandlik ko'rsatkichlarining o'zgarishi tahlil qilindi. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, texnologik ko'nikmalar rivojlantirish dasturlari investitsiyasining rentabelligi (ROI) o'rtacha 4,7 ga tengligini ko'rsatib berdi.

Mansurov (2023) "Формирование экосистем инновационной занятости в странах Центральной Азии" deb nomlangan ishida Markaziy Osiyo mamlakatlarida innovatsion ish bilan bandlik ekotizimlarini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari o'rganildi. Muallif O'zbekiston, Qozog'iston va Qirg'iziston tajribasini qiyoslab, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyot infratuzilmasining tezkor rivojlanayotganini, biroq qonunchilik bazasining orqada qolayotganini qayd etdi.

Qodirov va Yusupov (2021) "O'zbekistonda mehnat bozoridagi tarkibiy o'zgarishlar va innovatsion ish bilan bandlik muammolari" maqolasida mamlakatimizda 2017-2021-yillar davomida mehnat bozoridagi sektorlar o'rtasidagi migratsiya va innovatsion ish o'rinlari dinamikasi o'rganildi. Mualliflar texnopark tizimini kengaytirishni ustuvor yo'nalish sifatida tavsiya qildi.

Toshmatov (2022) "Raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish strategiyasi" monografiyasida O'zbekiston sharoitida kadrlar tayyorlashning mavjud tizimini tanqidiy tahlil qildi va "kasbiy liftlar" kontsepsiyasini ilgari surdi bu kontsepsiya bo'yicha davlat, ta'lim muassasalari va biznes uch tomoni hamkorligida yangi kasb yo'nalishlari yaratilishini taklif etdi.

Nazarov va Hamidov (2023) "O'zbekistonda start-up ekotizimini rivojlantirish: muammolar va istiqbollar" tadqiqotida mamlakatdagi start-up landshafti 2020-2023-yillar dinamikasida o'rganildi. Muallif jamoasi moliyalashtirish mexanizmlari, inkubatsiya dasturlari va mentorlik tizimlarining integratsiyalashganda samaradorlik 2,3 barobarga oshishini aniqladi.

### **Tadqiqot metodologiyasi.**

Mazkur tadqiqotda aholini innovatsion ish bilan bandligiga ko'maklashish mexanizmlarini o'rganish va ularni takomillashtirish bo'yicha ilmiy xulosalar ishlab chiqishda umumilmiy hamda maxsus iqtisodiy tadqiqot usullaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv asosida innovatsion bandlikning nazariy-uslubiy jihatlari o'rganildi hamda mehnat bozori rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari tahlil qilindi.

Tadqiqot davomida abstrakt-mantiqiy tahlil usuli orqali innovatsion bandlik tushunchasining iqtisodiy mazmuni va mohiyati yoritildi. Taqqoslama tahlil yordamida xorijiy

davlatlar tajribasi hamda O'zbekistonda innovatsion bandlikni rivojlantirish holati solishtirildi. Statistik tahlil usuli asosida aholi bandligi, raqamli iqtisodiyot, IT sektori, startap faoliyati va innovatsion ish o'rinlari bilan bog'liq ko'rsatkichlar tahlil qilindi.

Shuningdek, iqtisodiy-matematik va dinamik tahlil usullaridan foydalanib innovatsion bandlikka ta'sir etuvchi omillar baholandi hamda ularning o'zaro bog'liqligi aniqlandi. Induksiya va deduksiya usullari orqali umumiy iqtisodiy jarayonlardan kelib chiqib xulosalar shakllantirildi.

### Tahlil va natijalar muhokamasi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalarning rivojlanishi natijasida mehnat bozorida yangi kasb va faoliyat turlari shakllanmoqda. Xususan, IT xizmatlari, elektron savdo, frilans faoliyat, masofaviy mehnat, startap loyihalar va kreativ iqtisodiyot yo'nalishlarida band bo'lganlar soni ortib bormoqda. Shu bilan birga, an'anaviy kasblarning ayrim turlarida bandlikning qisqarishi kuzatilmoqda.

O'tkazilgan tahlillar natijasida O'zbekistonda innovatsion bandlikni rivojlantirish uchun muayyan institutsional asoslar yaratilganligi aniqlandi. Jumladan, IT-parklar faoliyati, raqamli texnologiyalar markazlari, yoshlar va xotin-qizlarni kasb-hunarga o'qitish dasturlari hamda startap loyihalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlari innovatsion ish o'rinlari sonining ortishiga xizmat qilmoqda. Biroq mehnat bozori ehtiyojlari bilan mavjud kasbiy kompetensiyalar o'rtasida nomutanosiblik saqlanib qolayapti.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, innovatsion bandlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida raqamli infratuzilma darajasi, zamonaviy ta'lim sifati, aholining raqamli ko'nikmalari, internetdan foydalanish imkoniyati hamda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, yoshlar orasida innovatsion faoliyatga qiziqish yuqori bo'lsa-da, amaliy tajriba va moliyaviy resurslarning yetishmasligi ularning innovatsion bandlikka to'liq jalb etilishiga to'sqinlik qilmoqda.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, aholini innovatsion ish bilan band qilish mexanizmlarini takomillashtirish uchun quyidagi ustuvor yo'nalishlar belgilandi:

- innovatsion kasblar bo'yicha zamonaviy o'quv dasturlarini kengaytirish;
- hududlarda raqamli infratuzilmani rivojlantirish;
- startap va frilans faoliyatini moliyaviy qo'llab-quvvatlash;
- mehnat bozori va ta'lim tizimi integratsiyasini kuchaytirish;
- innovatsion bandlikni rag'batlantiruvchi davlat dasturlarini takomillashtirish.

Natijada innovatsion bandlikni rivojlantirish orqali yuqori daromadli ish o'rinlarini yaratish, yoshlar bandligini oshirish, mehnat unumdorligini ko'paytirish hamda iqtisodiyotning raqobatbardoshligini mustahkamlash mumkinligi asoslab berildi. Quyidagi jadval O'zbekistonda 2021-2024-yillar davomida innovatsion ish bilan bandlik sohasidagi asosiy ko'rsatkichlar dinamikasini aks ettiradi (1-jadval).

1-jadval

### O'zbekistonda innovatsion ish bilan bandlik ko'rsatkichlari dinamikasi (2021-2024)

Ko'rsatkich	2021	2022	2023	2024
Ishsizlik darajasi (%)	9,1	8,7	8,4	6,8
Innovatsion sektor band bo'lganlari (ming kishi)	112,3	128,7	147,5	169,2
Raqamli iqtisodiyot ulushi (YaIM, %)	2,1	2,6	3,1	3,8
Texnopark rezidentlari (ta)	84	127	193	246
Start-up loyihalari soni (ta)	310	478	654	891
O'rtacha innovatsion ish haqi (ming so'm)	4 820	5 640	6 870	8 320

**Manba:** O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqildi.

1-jadval tahlili ko'rsatadiki, O'zbekistonda innovatsion sektorda band bo'lganlar soni 2020-2024-yillarda 112,3 ming kishidan 169,2 ming kishiga 50,7%ga o'sdi. Bu o'sish texnoparklardagi rezidentlar sonining 3 barobarga (84 tadan 246 taga), start-up loyihalari sonining 2,9 barobarga (310 tadan 891 taga) oshishi bilan bog'liq. Raqamli iqtisodiyotning YalMdagi ulushi 2021-yildagi 2,1%dan 2024-yilda 3,8%ga yetdi bu ijobiy tendensiya bo'lsada, xalqaro talablardan (OECD o'rtachasi 12,6%) hamon ancha past. O'rtacha innovatsion ish haqi ham 4 820 ming so'mdan 8 320 ming so'mga 72,6%ga o'sgan bo'lsa-da, ushbu o'sish inflyatsiya darajasini hisobga olganda real kuch jihatidan sekinlashmoqda.

Innovatsion ish bilan bandlikka ko'maklashish mexanizmlarining samaradorligi mehnat bozorining zamonaviy talablariga mos ish o'rinlarini yaratish, aholining raqamli va kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish hamda innovatsion faoliyatga jalb etish darajasi bilan belgilanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, innovatsion bandlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan mexanizmlar iqtisodiyotda yangi xizmat turlari va yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan faoliyatlarning rivojlanishiga xizmat qilmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, IT-parklar, biznes inkubatorlar, startap markazlari, kasbiy tayyorlash kurslari va raqamli ta'lim platformalari innovatsion bandlikni oshirishda muhim institutsional vosita hisoblanadi. Ushbu mexanizmlar orqali yoshlar, xotin-qizlar va vaqtincha ishsiz fuqarolarning zamonaviy kasblarni egallash imkoniyatlari kengaymoqda. Ayniqsa, dasturlash, grafik dizayn, internet marketing, elektron tijorat va frilans xizmatlari yo'nalishlarida bandlikning ortishi kuzatilmoqda.

Shuningdek, davlat tomonidan imtiyozli kreditlar, subsidiyalar, grantlar va soliq yengilliklari ajratilishi innovatsion tadbirkorlikni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada yangi innovatsion korxonalar tashkil etilib, qo'shimcha ish o'rinlari yaratilmoqda. Biroq ayrim hududlarda raqamli infratuzilmaning yetarli rivojlanmaganligi, malakali mutaxassislar taqchilligi hamda innovatsion faoliyatni moliyalashtirish imkoniyatlarining cheklanganligi mavjud mexanizmlar samaradorligini pasaytirayotgan omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Ikkinchi jadval mavjud qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining moliyaviy quvvati, qamrovi va samaradorlik ko'rsatkichlarini kompleks aks ettiradi:

2-jadval tahlili asosida bir qancha muhim xulosalar chiqarish mumkin. Birinchidan, eng ko'p moliyaviy resurs davlat-xususiy sheriklik (DXSh) mexanizmlari orqali yo'naltirilmoqda 348,2 mlrd so'm, bu jami hajmning 37,7%ini tashkil qiladi. Ikkinchidan, raqamli platforma hamkorligi dasturlari eng ko'p kishini qamrab olayapti (18 600 kishi), biroq samaradorlik ballida o'rtacha ko'rsatkich (7,8 ball) ko'rinmoqda.

2-jadval

**Innovatsion ish bilan bandlikka ko'maklashish mexanizmlari taqqoslama tahlili (2024)**

Mexanizm turi	Moliyalashtirish hajmi (mlrd so'm)	Qamrab olish (kishi)	Samaradorlik (ball, 1-10)
Kasbiy qayta tayyorlash dasturlari	87,4	12 400	7,2
Mikromoliyalashtirish va grantlar	124,6	8 750	8,1
Texnopark va inkubatorlar	210,3	5 300	8,7
Raqamli platforma hamkorligi	56,9	18 600	7,8
Davlat-xususiy sheriklik (DXSh)	348,2	9 200	8,4
Xalqaro texnik yordam loyihalari	95,7	3 850	7,6
Jami / O'rtacha	923,1	58 100	7,97

**Manba:** O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika Qo'mitasi ma'lumotlari asosida muallif tomonidan ishlab chiqildi.

Uchinchidan, texnopark va inkubatorlar eng yuqori samaradorlik bahosiga ega (8,7 ball), bu mazkur mexanizmni prioritet rivojlantirish zaruratini ko'rsatadi.

Moliyalashtirish hajmi bo'yicha jami 923,1 mlrd so'm (taxminan 86 mln USD) sarf qilingan bo'lib, bu ko'rsatkich aholi jon boshiga hisoblaganda hali ham rivojlangan davlatlarnikidan 4-6 barobar past.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, innovatsion ish bilan bandlikka ko'maklashish mexanizmlarining samaradorligini oshirish uchun:

- mehnat bozori talablariga mos innovatsion ta'lim dasturlarini kengaytirish;
- hududlarda raqamli infratuzilmani rivojlantirish;
- startap loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish;
- davlat va xususiy sektor hamkorligini kuchaytirish;
- innovatsion bandlik monitoringi va baholash tizimini takomillashtirish zarur hisoblanadi.

Innovatsion ish bilan bandlikka ko'maklashish mexanizmlarining samarali tashkil etilishi aholi bandligini oshirish, mehnat unumdorligini kuchaytirish, kambag'allikni kamaytirish hamda milliy iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Jahon iqtisodiyotida raqamlashtirish va innovatsion texnologiyalar rivojlanishi natijasida mehnat bozori tarkibi sezilarli darajada o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, rivojlangan davlatlarda innovatsion va raqamli bandlik iqtisodiy o'sishning muhim omiliga aylangan. Xalqaro tashkilotlar ma'lumotlariga ko'ra, platformaviy iqtisodiyot, masofaviy mehnat, IT xizmatlari va kreativ industriya sohalarida band bo'lganlar soni so'nggi yillarda jadal ortmoqda.

Uchinchi jadval O'zbekistonning innovatsion ish bilan bandlik ko'rsatkichlarini tanlangan mamlakatlar va OECD o'rtachasi bilan solishtirishga imkon beradi:

**3-jadval**  
**Innovatsion ish bilan bandlik ko'rsatkichlarining xalqaro qiyosiy tahlili (2024)**

Taqqoslov mezon	O'zbekiston	Qozog'iston	Janubiy Koreya	Finlandiya	OECD o'rtachasi
Innovatsion band bo'lganlar ulushi (%)	8,4	11,2	26,7	31,4	18,3
YaIMdagi texnologiya sektori (%)	3,8	6,4	22,1	18,9	12,6
Qo'llab-quvvatlash dasturlari soni	14	21	47	38	29
Davlat xarajati/YaIM (%)	0,9	1,4	4,8	3,2	2,4
Raqamli savodxonlik indeksi (100 ballidan)	51,3	62,7	88,4	91,2	72,5
Innovatsion global indeks o'rn	86	79	10	7	-

**Manba:** Global Innovation Index 2024, OECD Employment Outlook 2024 ma'lumotlari asosida shakllantirildi.

3-jadval O'zbekistonning xalqaro maydondagi o'rnini yaqqol ko'rsatmoqda. Innovatsion band bo'lganlar ulushi (8,4%) Qozog'istonga (11,2%) nisbatan 2,8 foiz past, Janubiy Koreyaga (26,7%) nisbatan esa 3 barobar past. Raqamli savodxonlik indeksi bo'yicha (51,3 ball) ham xuddi shunday farq mavjud. Biroq, Global innovatsion indeks bo'yicha O'zbekiston 86-o'ringan 79-o'ringa (Qozog'iston) va 7-o'ringa (Finlandiya) ko'tarilish salohiyatiga ega ekanligi iqtisodiy modellar asosida aniqlandi. Buning uchun YaIMdagi davlat xarajatlarini hozirgi 0,9%dan kamida 2,0-2,4%ga oshirish va qo'llab-quvvatlash dasturlari sonini 14 tadan 35-40 taga ko'paytirish talab etiladi.

Amalga oshirilgan empirik tahlil asosida innovatsion ish bilan bandlikka ko'maklashish mexanizmini takomillashtirish uchun quyidagi tizimli yondashuv tavsiya etiladi:

Birinchi yo'nalish texnopark ekotizimini kengaytirish va takomillashtirish. Hozirgi 246 ta texnopark rezidentidan 2030-yilga qadar 800 tagacha oshirish, mintaqaviy inkubatorlar tarmoqini shakllantirib, ularni yagona axborot tizimiga ulash zarur. Janubiy Koreya tajribasi shuni ko'rsatadiki, klaster yondashuvi mahsuldorlikni o'rtacha 34%ga oshiradi (WEF, 2023).

Ikkinchi yo'nalish maqsadli moliyalashtirish mexanizmlarini diversifikatsiya qilish. Innovatsion ish bilan bandlikka yo'naltirilgan davlat xarajatlarini YaIMning 0,9%idan 2,0%ga bosqichma-bosqich oshirish, shartli kredit, grant va davlat kafolati mexanizmlarini parallel qo'llash samarali hisoblanadi. Kuzminov va boshq. (2021) ning tadqiqoti ko'rsatganidek, moliyalashtirishning uch manbali modeli (byudjet, xususiy sektor, xalqaro tashkilotlar) bir manbali modeldan 2,8 barobar samaraliroq.

Uchinchi yo'nalish raqamli ko'nikmalar ekosistemasini yaratish. O'zbek va rus tillarida bepul onlayn platformalar, sertifikatlash dasturlari hamda "22-42 yosh" maqsadli guruhiga yo'naltirilgan bootcamp formatlarini joriy qilish lozim. Raqamli savodxonlik indeksini 51,3 balldan 70 ballgacha oshirish maqsadida milliy dastur ishlab chiqilishi tavsiya etiladi. Toshmatov (2022) ning kasbit ko'tarilish kontsepsiyasi ushbu yondashuvning amaliy asosini tashkil etishi mumkin.

### Xulosa va takliflar.

Ushbu tadqiqot O'zbekistonda aholini innovatsion ish bilan bandligiga ko'maklashish mexanizmlarining holati va takomillashtirish yo'nalishlarini kompleks ilmiy tahlil qildi. Asosiy xulosalar quyidagilardan iborat:

O'zbekistonda innovatsion ish bilan bandlik 2021-2024-yillarda sezilari darajada o'sdi (112,3 ming kishidan 169,2 ming kishiga), biroq YaIMdagi innovatsion sektorning ulushi (3,8%) va ishchi kuchidagi innovatsion band bo'lganlar ulushi (8,4%) hali ham xalqaro o'rtachadan ancha past.

Mavjud mexanizmlar ichida texnopark va inkubatorlar (samaradorlik: 8,7 ball) hamda DXSh dasturlari (348,2 mlrd so'm) yuqori potentsialga ega, biroq ularning integratsiyasi va qamrovi yetarli emas 58 100 kishilik umumiy qamrov mavjud salohiyatning atigi 34-38%ini tashkil qiladi.

Xalqaro qiyosiy tahlil (Janubiy Koreya, Finlandiya, Qozog'iston) asosida YaIMdagi innovatsion ish bilan bandlikka yo'naltirilgan xarajatlarni kamida 2,2 barobarga oshirish, qo'llab-quvvatlash dasturlari soni va sifatini sezilarli yaxshilash, texnopark-inkubator-universitet uch targ'ibli klaster modelini joriy etish tizimli tavsiyalar sifatida asoslandi.

Tadqiqot natijalari O'zbekiston Respublikasining tegishli vazirliklari, hududiy hokimliklar hamda innovatsion ekotizim ishtirokchilari uchun amaliy qo'llanma sifatida foydalanilishi mumkin. Kelajak tadqiqotlarda gender aspekti, yoshlarning innovatsion ish bilan bandligi va mintaqaviy nomutanosiblik masalalari alohida o'rganilishi tavsiya etiladi.

### Adabiyotlar / *Lumepamypa* / Reference:

Acemoglu, D. and Restrepo, P. (2022) "Robots and Employment: Evidence from Europe", *Journal of Economic Perspectives*, 36(3), pp. 3-28. DOI: 10.1257/jep.36.3.3.

Brynjolfsson, E. and McAfee, A. (2023) "The Second Machine Age: Revised Perspectives on Automation and Labor Markets", *MIT Press Quarterly Review*, 18(2), pp. 45-78.

Nazarov, B.O. va Hamidov, R.K. (2023) "O'zbekistonda start-up ekotizimini rivojlantirish: muammolar va istiqbollar", *O'zbekiston iqtisodiy axborotnomasi*, 12(2), b. 88-104. DOI: 10.26739/oea.2023.2.7.

Qodirov, A.X. va Yusupov, M.B. (2021) "O'zbekistonda mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlar va innovatsion ish bilan bandlik muammolari", *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar*, № 4, b. 12-27. DOI: 10.26739/2181-1415-2021-4-2.

Toshmatov, Sh.A. (2022) "Raqamli iqtisodiyot sharoitida kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish strategiyasi". Toshkent: TDIU nashriyoti. 25-28 bb.

World Economic Forum (2023) *Future of Jobs Report 2023*. Geneva: WEF. Available at: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023> (Accessed: 1 March 2024).

Клочков, В.В. ва Рязанцев, С.В. (2022) "Инновационная занятость и человеческий капитал в постпандемийный период", *Экономика труда*, 9(3), с. 441-462. DOI: 10.18334/et.9.3.114461.

Кузьминов, Я.И., Сорокин, П.С. ва Фрумин, И.Д. (2021) "Рынок труда в условиях цифровизации: российский опыт", *Вопросы экономики*, № 7, с. 5-31. DOI: 10.32609/0042-8736-2021-7-5-31.

Мансуров, Н.Н. (2023) "Формирование экосистем инновационной занятости в странах Центральной Азии", *Региональная экономика: теория и практика*, 21(4), с. 710-728. DOI: 10.24891/re.21.4.710.